

Uvod

1. Ulaz i boravak

- 1.1. Vize za ulaz
- 1.2. Dozvola za boravak
- 1.3. Boravišna karta
- 1.4. Porodično spajanje
- 1.5. Odbijanje, zadržavanje, protjerivanje

2. Prebivalište, lična karta, porezni broj, vozačka dozvola, pismena izjava, prevod i legalizacija dokumenata

- 2.1. Upis u prijavni ured i prebivalište
- 2.2. Lična karta
- 2.3. Porezni broj
- 2.4. Vozačka dozvola
- 2.5. Dokumenti za identifikaciju
- 2.6. Pismena izjava
- 2.7. Prevod i legalizacija dokumenata

3. Politički azil, političke izbjeglice i dozvole iz humanitarnih razloga

- 3.1. Politički azil i političke izbjeglice
- 3.2. Dozvole za boravak zbog socijalne zaštite

4. Državljanstvo

- 4.1. Automatsko sticanje
- 4.2. Državljanstvo po korišćenju zakona
- 4.3. Naturalizacija

5. Posao

- 5.1. Posao za strane državljane koji posjeduju dozvolu za boravak
- 5.2. Posao za one koji dolaze iz inostranstva
- 5.3. Samostalna djelatnost
- 5.4. Usluge zavoda za socijalni rad: porodični dodatak, penzije, nadoknada troškova

6. Zdravstveno osiguranje

- 6.1. Upis u Državnu Zdravstvenu Službu
- 6.2. Materinstvo i djetinjstvo
- 6.3. Kontracepcija
- 6.4. Prekid trudnoće
- 6.5. Savjetovališta za porodicu
- 6.6. Dom zdravlja

7. Socijalna pomoć

- 7.1. Odgovarajuće ustanove za Socijalne Usluge: Lokalni Zavodi i Centar za Socijalne Usluge Bolzana
- 7.2. Lokalna stanica zdravstvenog osiguranja
- 7.3. Socijalne usluge

8. Stambeni smještaj

- 8.1. Iznajmljivanje stanova
- 8.2. Socijalni stanovi
- 8.3. Novčana pomoć za stanarinu
- 8.4. Centri za privremeni smještaj i utočište
- 8.5. Kupovina stana

9. Školsko i universitetско obrazovanje

- 9.1. Upis u školu
- 9.2. Dječije jaslice
- 9.3. Dječiji vrtić
- 9.4. Osnovna škola
- 9.5. Srednja škola nižeg obrazovanja
- 9.6. Srednja škola višeg obrazovanja
- 9.7. Univerzitet
- 9.8. Obrazovanje za odrasle
- 9.9. Priznanje stepena obrazovanja postignutog u inostranstvu
- 9.10. Priznanje stepena za određenu struku profesije
- 9.11. Posebni propisi o zdravstvenim zanimanjima

10. Stručno obrazovanje

- 10.1. Stručne tipologije
- 10.2. Usluga za obrazovnu i profesionalnu konsultaciju

11. Zaštita po zakonu

- 11.1. Pravo na odbranu
- 11.2. Građanski branilac
- 11.3. Propisi u prilog maloljetnika
- 11.4. Mjere protiv rasnih diskriminacija

12. Kultura, međukulturne razmjene

- 12.1. Centri za razvoj culture
- 12.2. Međukulturne razmjene
- 12.3. Saradnja za razvoj

1.

Ulaz i boravak

1.1 Vize za ulaz:

Ulazak u državnu teritoriju omogućen je strancu koji posjeduje važeći pasoš ili jednakovrijednu ispravu i, u većini slučajeva, vizu za ulazak izdatu od Ambasade ili italijanskih konsulata u Državi iz koje je porjeklom ili iz mjesta u kome stranac ima stalni boravak.

Predviđene su vize za ulazak kratkog trajanja koje važe do 90 dana i dugog trajanja više od 90 dana, koje omogućuju vlasniku vize dozvolu za boravak u Italiji, sa identičnim razlozima vize.

1.2 Dozvola za boravak

KAKO?

Dozvola za boravak (PDS) se zahtjeva od Questora provincije u kojoj stranac namjerava da boravi, u roku 8 radnih dana od svog ulaska na teritorij Države; ne podnošenje zahtjeva za dozvolu boravka u predviđenom vremenskom periodu prouzrokuje protjerivanje sa Državne teritorije. Strancu koji zahtjeva PDS uzimaju se otisci prstiju.

Obnova dozvole za boravak (PDS) treba biti tražena najmanje 90 dana prije njenog isticanja u odnosu na ugovor za najamni rad na neodređeno vrijeme, najmanje 60 dana prije njenog isticanja u odnosu na ugovor za najamni rad na određeno vrijeme i najmanje 30 dana prije njenog isticanja u ostalim slučajevima. Strancu koji zahtjeva obnovu dozvole za boravak (PDS) uzimaju se otisci prstiju. Nedostatak zahtjeva za obnovu prouzrokuje protjerivanje od strane Prefekta (za provinciju Bolzana je odgovoran Questore) nakon proteklih 60 dana od isteka. Stranac sa regularnim boravkom ima pravo na upis u prijavnu službu u opštini u kojoj želi da živi. U roku narednih 60 dana od obnove PDS obavezno je obnoviti uobičajenu prijavu boravka u Opštini prikazivanjem obnovljene dozvole boravka u prijavni ured gde je izvršen upis.

Dozvola boravka zbog najamnog rada

KOME?

Dozvola za boravak zbog najamnog posla izdaje se:

onome ko dolazi u Italiju na osnovu ovlašćenja po pozivu imenovanog iz inostranstva urađena od strane poslodavca preko Provincijske uprave za zapošljavanje. (Svake godine se određuje kvota za strance koji mogu da uđu u Italiju preko sistema fluksije), dakle uz predhodno zaključenje ugovora o boravku za najamni rad između italijanskog davaoca radnog mjesta ili stranca sa regularnom dozvolom boravka i stranog radnika, u kojem

se davaoc radnog mjesta zalaže da će obezbjediti radniku boravišno mjesto i putne troškove za povratak radnika u zemlju iz koje potiče.

Sa pasošem u kome je viza za najamni rad, u roku 8 radnih dana od ulaska u Italiju, ide se u Questuru i dostavlja se kopija pismenog saopštenja o zapošljavanju, naznačava se vrsta stambenog smeštaja i predaju se 5 fotografija i taksena marka u vrednosti od 10,33 €.

Obnova za one koji imaju dozvolu za rad na čekanju posla ili za one već u radnom odnosu:

KOJE DOKUMENTE TREBA PODNIJETI U QUESTURU?

- originalnu dozvolu koja ističe
- kopiju radnog ugovora
- kopiju sopštenja o zapošljavanju
- fotokopiju radne knjižice ili abstrakt radne pozicije
- mjesto za boravak na raspolaganju
- fotokopiju pasoša
- 5 fotografije određenog formata
- taksenu marka u vrednosti od 10,33 €

NAPOMENA: nositi sa sobom uvijek originalni pasoš!

Obnova za one koji imaju već dozvolu za rad ali nisu u radnom odnosu

KOJE DOKUMENTE TREBA PODNETI U QUESTURU?

- original dozvole boravkau isteku
- fotokopiju radne knjižice
- potvrdu o prihodu iz protekle godine ili obračunske izveštaje iz predhodne godine ili druge prihode zakonom odobrene
- fotokopiju pasoša
- mjesto boravka na raspolaganju
- 4 fotografije određenog formata
- taksenu marku u vrjednosti od 10,33 €.

NAPOMENA: nositi sa sobom uvijek originalni pasoš!

Prijavom zavodu za zapošljavanje dobija se dozvola za «rad na čekanju posla» koja važi najviše 6 mjeseci po isteku posljednjeg ugovora o radu.

Ova dozvola po isteku se ne može obnoviti po drugi put ukoliko je osoba u trenutku isticanja dozvole boravka nezaposlena i ukoliko nije radila u toku njezinog trajanja.

Prema tome:

UPOZORENJE!

Čim se pronađe posao isplati se odmah promijeniti razloge boravka sa "čekanje na posao" na "radne", odnošenjem ugovora o zaposlenju u Questuru!

Ko je nezaposlen više od 6 mjeseci rizikuje po zakonu neobnavljanje dozvole i mora da napusti Italiju.

Dozvola za boravak zbog «čekanja na posao» se ne može obnoviti u dozvolu sa istim razlogom! Za bolje informacije obratiti se uredima za konsultovanje na vrijeme!

Ulaz i boravak zbog turističkih razloga

Često strani državljanin želi da pozove u Italiju rođaka ili prijatelja.

Da bi to uradio, pozvana osoba treba zatražiti "turističku vizu."

GDJE?

U Italijanskoj Ambasadi u zemlji iz koje je porjeklom.

KOJE DOKUMENTE TREBA PODNETI?

- pasoš;
- izjavu o pozivu od strane osobe sa regularnim boravkom u Italiji u kojoj se obavezuje da omogući smještaj u Italiji podnosiocu zahtjeva vize.
- povratnu kartu za put
- potvrdu o sredstvima za izdržavanje određenu na osnovu koliko dana se ostaje u Italiji (max 90 dana) (za 30 dana približno 1.033 €). Mora se dokazati raspolaganje ove novčane sume zaduženom italijanskom diplomatskom ili konzularnom predstavništvu u inostranstvu, prikazivanjem priznanice kao garancije ili potvrdom iz banke o ulaganju te sume u italijansku banku u korist pozvane osobe.

U trenutku zahtjeva vize nije potrebna polisa osiguranja za zdravstvene usluge ali tražena u Italiji ukoliko se podnese zahtjev za turističku dozvolu (samo za boravak duži od 30 dana), koji se podnosi u roku 8 radnih dana od ulaska u Italiju.

1.3 Boravišna karta:

Je dozvola boravka na neodređeno vreme.

KO?

Mogu zahtjevati strani državljani koji posjeduju dozvolu koja se može produžavati neograničeni broj puta (za rad, azil, porodicu).

Uslovi:

- 6 godina boravka u Italiji (fotokopija dozvole boravka)
- Izvod ili pismena samoizjava o mjestima boravka u predhodnih 6 godina
- kompletna fotokopija pasoša
- Potvrda o prihodu iz protekle godine iz kojeg proizlazi da je suma veća od socijalnog

dodatka (4.556,00 € u 2002).

- Potvrda o radu i prihodima (zadnje obračunske liste)
- Potvrda o nekažnjavanju (Sud)
- Izvod iz registra presuda (Sud)
- 5 fotografije određenog formata
- Taksena marka u vrijednosti od 10,33 €.

GDJE?

Zahtjeva se u Questuri u mjestu boravka: u Bolzanu u ulici Marconi 33.

Ukoliko se boravišna karta zahtjeva i za članove porodice (bračnog druga i maloljetnu djecu koji žive u porodičnoj zajednici) onda treba priložiti sljedeće dokumente koji su potrebni za spajanje porodice:

- Potvrdu o odgovarajućem stambenom prostoru (najam, potvrda boravka u gostima, vlasništvo) sa uvjerenjem o stambene sposobnosti u Bolzanu u Ufficio Comunale na Trgu don Bosco.
- Potvrda o prihodu treba biti iste vrijednosti kao za porodično spajanje
- Izvod o bračnom stanju i izvod iz matične knjige rođenih za maloljetnu decu prevedeni i ovjereni u italjanskom konsulatu (ako su napisani na stranom jeziku). Ukoliko su bračni drug i djeca već upisani u dozvoli za borovak izvod o bračnom stanju i dječiji izvodi iz matične knjige rođenih nije potreban.

U zahtjevu boravišne karte za članove porodice, nije potrebno 6 godina boravka u Italiji. Boravišna karta može biti odbijena ukoliko je stranac bio osuđen za neko krivično delo. Borovišna karta može biti oduzeta samo u slučaju ako je stranac osuđen za krivična dela po članu 380 i 381 c.c.p.

U tom slučaju može se podnijeti žalba Višem sudu T.A.R. u roku od 60 dana od odbijanja ili opozivanja.

Prednosti onih koji posjeduju boravišnu kartu

Borovišna karta se izdaje za neograničen vremenski period i ovjerava se poslije 10 godina; može da važi i kao lična karta u toku 5 godina od izdavanja.

Koje su prednosti?

- Nije potrebno obnavljati dozvolu boravka na svakih 1 ili 2 godine
- Mnoge socialne usluge (invalidske civilne penzije, doprinosi u trudnoći i druge) daju se samo stranim državljanima koji posjeduju boravišnu kartu.
- Ko ima boravišnu kartu može biti administrativno izbačen iz zemlje samo iz sljedećih razloga: ometanje javnog reda ili državne bezbednosti ili drugih razloga.

1.4 Porodično spajanje

KO?

Može zahtjevati porodično spajanje:

- Stranac koji posjeduje boravišnu kartu
- Stranac koji posjeduje dozvolu boravka za vremenski period ne kraći od jedne godine, (izdate zbog najamne ili samostalne djelatnosti, politickog azila, studija ili radi razloga vjere)
- U prilog:
 - bračnog druga sa kojim se nije zakonski razveden
 - maloljetne djece do 18 godina
 - punoljetne djece na brizi samo ako invalidi
 - roditelj koji su na izdržavaju, ako nemaju druge djece u Zemlji iz koje dolaze, ili u slučaju da imaju više od 65 godina i ostala djeca ih ne mogu izdržavati zbog težih zdravstvenih razloga koji moraju biti pismeno dokazani.

GDJE?

Postavlja se molba na šalteru za imigraciju u Questuri mjesta boravka u Bolzanu u ulici Marconi 33.

KAKO?

Podnosilac molbe treba da dokaže:

- da raspolaže prikladnim stambenim prostorom privatnim ili iznajmljenim (fotokopijom ugovora o kupovini ili o iznajmljivanju stana ili potvrdom o smeštaju druge vrste). Treba priložiti potvrdu izdatu od Tehničke službe opštine ili od zdravstvene ustanove o prikladnom stambenom prostoru. U Bolzanu se može dobiti u Tehničkoj službi opštine Piazza Don Bosco 15. Potrebne su sljedeće minimalne mjere predviđene zakonom o pravilima izgradnje: 23 kvadratnih metara za podnosioca zahtjeva + 15 za prvu osobu + 10 za svaku sljedeću osobu (trenutno Questura u Bolzanu ne uračunava potrebnu površinu za decu do 14 godina).
- Raspolaganje godišnjim prihodom veličine socijalnog dodatka (4.556,00 € za 2002) ukoliko se zahtjeva spajanje jednog člana porodice, duplo od socijalnog dodatka ako se zahtjeva spajanje 2 ili 3 člana porodice, troduplo ukoliko se zahtjeva spajanje 4 ili više članova porodice.
- Potvrda o prihodu iz predhodne godine (cud-Unico-730) i dokaz o trenutnačnom primanju (zadnje obračunske liste)
- Fotokopija pasoša i taksena marka u vrijednosti od 10,33 €.
- dokumentacija rodbinskih veza, bračnom stanju i maloljetništvu prevedene i ovjerenne kod italijanske konzularne vlasti.

Questura najviše u roku od 90 dana izdaje obavještenje. Po izdavanju privremene dozvole "nula osta" član porodice se upućuje u Italijansku ambasadu i gdje se podnosi molba za vizu. Ukoliko roditelj treba dokazati da je na izdržavanju sina ili ćerke potrebno je priložiti kopije uplatnica o izdržavanju za zadnjih nekoliko mjeseci.

Po dolasku u Italiju sa vizom za "porodično spajanje" osoba u roku radnih 8 dana treba tražiti dozvolu boravka za "porodično spajanje" koja važi za posao i studij.

U slučaju odbijanja službene dozvole "nulla osta", vize ili dozvole za porodično spajanje može se podnijeti žalba nadležnom sudu.

1.5 Odbijanje, zadržavanje, protjervanje

Odbijanje

KOGA?

Stranaca koji se pojavljuju na prelazu granice bez odgovarajućih dokumenata za ulaz u Italiju. Odbijaju se i prate na granicu stranci:

- koji ulaze u državnu teritoriju izbjegavajući kontrole na granici
- koji nemaju odgovarajuće uslove za ulaz, iako su bili privremeno primljeni na teritoriju zbog humanitarne pomoći.

Zabranjuje se odbijanje za:

- one koji su podnijeli zahtjev za politički azil
- one kojima je priznat status izbjeglice
- one koji su pod zaštitom zbog humanitarnih razloga
- maloljetnike

Zadržavanje

Određuje se po naređenju Questora i predviđa se zadržavanje u centru za privremeni boravak za onaj vremenski period koji je neophodan u slučajevima kad je nemoguće neposredno izvršiti protjerivanje. Mjera se mora ovjeriti na sudu u roku 48 sati. Ovjerenje omogućava boravak u centru od 30 dana i moguće ga je produžiti na još dodatnih 30 dana.

Po isteku boravišnih termina ako nije bilo moguće izvršiti odbijanje ili protjerivanje, kvestor naređuje strancu pismenom potvrdom da napusti teritorij Države u roku pet dana. Onaj stranac koji se zadrži više od dozvoljenih pet dana bez opravdanog razloga, biće kažnjen hapsenjem od šest mjeseci do godinu dana i protjeran do graničnog prelaza uz pratnju policijske snage. U slučaju da protjerani stranac bude ponovo nađen na teritoriji Države biće kažnjen zatvorom od jedne do četiri godine. U oba slučaja je predviđeno obavezno hapšenje parnicom kratkog postupka.

Proterivanje

Proterivanje je jedna od drastičnih mjera i zvršava se na licu mjesta; u slučaju da je

izdata naredba o protjerivanju ili se očekuje, potrebno se odmah obratiti savjetnom ili/i pravnom uredu.

Vrsta protjerivanja:

- Administrativno protjerivanje
 - Po dekretu naredbu može odrediti Ministarstvo unutrašnjih poslova
 - Po dekretu Prefekta (za Provinciju Balzana je odgovoran Questor)
- Sudsko protjervanje
 - Po nalogu (diskreciji) sudije za prekršaje, kada je u obliku sigurnosne mjere (dodatno uz kaznu)
 - Po nalogu (diskreciji) izdatom od sudije za prekršaje kada je protjerivanje sankcija zamjenljiva zatvorskim pritvorom ne dužim od dvije godine za neregularne strance i klandestince.
 - Naredbom sudske službe za nadzor, vrstom posebne sankcije za neregularnog stranca ili klandestina koji je već u pritvoru zbog definitivne osude i mora da odsluži kaznu, iako djelimičnu, od 2 godine.

Administrativno protjerivanje

Nadležni organ	Razlozi	Način	Recursos
Ministarstvo unutrašnjih poslova	Bezbjednost države	Pratnjom do granice	Sud Lazio u roku 10 dana
Prefekt / Questore	Prekršajem propisa za ulazak i boravak (istek dozvole više od 60 dana bez podnošenja zahtjeva za obnovu, ilegalan ulaz,...)	Naređenjem da se napusti Italija u roku 15 dana samo za one kojima je istekla dozvola boravka više od 60 dana i nije postavio zahtjev za obnovu: <ul style="list-style-type: none"> · u svim drugim slučajima direktna pratnja do granice pored mogućnosti boravka u centrima za privremeni boravak do 60 dana ako nije moguće odmah izvesti protjerivanje. · u slučaju da nije moguće izvesti direktno pratnju do granice i nije moguće zadržavanje u centrima za privremeni boravak, dobija se naredba od questora da se napusti Italija u roku 5 dana. Prekršenje ove naredbe nosi hapšenje. 	Nadležnom sudu u roku od 60 dana od obavještenja
Prefekt / Questore	Stranac osumnjičen za saučesništvo u prestupačnim krivičnim delima	Pratnja do granice osim u slučaju boravka u nekom centru privremenog boravka (ako se nije sigurni za identitet)	Nadležnom sudu u roku 60 dana

KAKO?

Dekret o protjerivanju treba biti u pisanoj formi i mora da sadrži razloge i eventualno uputstvo po zakonskom propisu na pravo žalbe. Ukoliko stranac ne razumije italijanski jezik, uz rješenje presude treba se priložiti ukratko prepričan sadržaj na jednom od jezika koji je njemu poznat, ili, ako to nije, moguće, na engleskom, francuskom ili španjolskom, zavisno koji jezik zainteresirani odabere. Stranac treba biti informisan o svom pravu da se obrati advokatu.

Posljedice odluke o protjerivanju:

- Obaveza je protjeranog stranca i maloljetne djece koja su pod njegovim starateljstvom da napusti italijansku teritoriju;
- Zabranjuje mu se legalni povratak u Italiju za odprilike narednih 10 godina i ne manje, u svakom slučaju, od 5 godina po napuštanju državne teritorije, od datuma izlaska;
- O podacima protjeranog stranca izvještava se S.I.S. (Sistem Informacija Schengen).

Žalba

Protiv odluke o protjerivanju može se podnijeti žalba nadležnom sudu u roku od 60 dana od izdavanja obavještenja takođe i u zemlji iz koje se potiče preko italijanske ambasade.

GDJE?

Žalba treba biti podnešena nadležnom sudu mjesta u kome je sjedište vlasti koje su izdale presudu o protjerivanju.

Stranci koji ne mogu biti proterani:

Zakon omogućava da se neke kategorije stranaca ne mogu protjerati i njima je omogućeno da dobiju privremenu ili definitivnu dozvolu boravka:

Kategorija	Dozvola koja se dobija
Maloljetni stranci do 18 godina	Dozvola za maloljetnike ukoliko nisu u pratnji staratelja (nije obnovljiva sa navršenih 18 godina) Porodična dozvola (obnovljiva) ako jedan od roditelja ima važeću dozvolu boravka. Dozvola povjerenja djece uz naznaku komiteta za strance sa strane Suda za maloljetnike može u slučaju povjerenja spriječiti povratak u domovinu
Stranci koji poseduju boravišnu kartu (proterivanje samo zbog ugrožavanja javnog reda i bezbednosti države)	Ako dodje do oduzimanja boravišne karte (zbog kažnjavanja po članu 380 ili 381 C.p.p.), može se dobiti ponovo dozvola za boravak, npr. "za posao".
Stranci koji žive sa rođacima do četvrtog koljena ili sa suprugom italijanske nacionalnosti	Porodična dozvola na neodređeno vrijeme; (može se tražiti i boravišna karta ako je bračni drug, maloljetno dijete ili roditelj).
Žene, (takođe clandestine) u trudnoći i do šestog meseca po rođenju deteta.	Dozvola iz zdravstvenih razloga koja važi samo 6 meseci posle porodjaja. Moguće je podneti zahtev za dozvolu i za muža s kojim se živi, ukoliko je bez ikakve dozvole (presuda ustanovnog suda).

2.

Prebivalište, lična karta, matični broj, vozačka dozvola, pismeno izjavljivanje, prevod i legalizacija dokumenata

2.1 Upis u prijavnu službu i prebivalište

KAKO?

Upis u prijavnu službu za strane državljane sa regularnim boravkom (koji posjeduju dozvolu boravka koja se može obnavljati) vrši se na isti način kao i za italijanske državljane popunjavanjem obrasca u uredu za popis stanovništva (APR 4) u kome se označavaju lični podaci, mjesto iz koga se dolazi i trenutno prebivalište u toj Opštini. Kada se preda zahtjev treba se dati na uvid dozvola boravka u originalu i pasoš.

Saobraćajci na licu mjesta vrse posjetu i utvrđuju boravište.

Po izvršenom anagrafskom upisu, mogu se podnijeti zahtjevi za sve ostale dokumente koji se izdaju u uredu za popis stanovništva (potvrda o porodičnom stanju, potvrda o prebivalištu itd.), moguće je izvaditi ličnu kartu (koja ne važi kao putna ispirava pri izlasku iz zemlje) ali omogućuje usluge koje pruža socijalna služba pri Opštini kao npr. Socijalnu pomoć, upis u obdanište itd. Upis u prijavnu službu stanovništva je osnovni uslov za izdavanje ili zamjenu vozačke dozvole.

Upis u prijavnu službu treba biti obnovljen po isteku dokumenta za boravak. Obnova upisa treba biti izvršena u roku 60 dana od produženja dozvole boravka odnošenjem iste na uvid u ured za upis stanovništva. Nakon godinu dana po isteku dozvole boravka, ukoliko nije izvršena obnova upisa u prijavnu službu, zakon odobrava anagrafsko isključivanje stranca, osim ukoliko se prijava ne izvrši u narednih 30 dana.

Ako se promjeni adresa treba obavjestiti prijavnu službu u kojoj je izvršen upis o promjeni adrese. O anagrafskom isključivanju, isto kao i o upisivanju i o promjeni stana, ured za popis stanovništva obavještava Questuru u roku 15 dana.

2.2 Lična karta:

KOME?

Lična karta se izdaje onim građanima koji su dobili potvrdu o prebivalištu po izvršenom anagrafskom upisu.

ZAŠTO?

Služi za utvrđivanje identiteta i važeći rok joj je pet godina.

GDJE?

Zahtjeva se u uredu za popis stanovništva gde je prethodno izvršen anagrafski upis.

2.3 Matični broj

KOME?

Izdaje se svim strancima koji borave na državnoj teritoriji.

ZAŠTO?

Matični broj je sastavljen od niza slova i brojeva koji služe za identifikaciju osobe zbog fiskalizacije, na dokumentima za posao i zbog plaćanja poreza.

GDE?

Traži se u Provincijском uredu od porezske uprave, dajući na uvid pasoš i dozvolu boravka.

2.4 Vozačka dozvola

KOME?

Osobama koje su osposobljene za vožnju motornih vozila i motocikla izdaje se Vozačka dozvola.

KAKO?

Dobija se po položenom vozačkom ispitu koji obuhvata i praksu vožnje.

GDJE?

Za informacije obratiti se uredu italijanskog auto-moto saveza (ACI), ili Auto-Školi. Internacionalna dozvola se traži u Zemlji iz koje je osoba porjeklom i gubi vrijednost poslije godine dana boravka u Italiji.

2.5 Dokumenti za identifikaciju

U Italiji je obavezno davanje na uvid dokumenata (lične karte, pasoša, dozvole boravka ili boravišne karte, i vozačke dozvole) na potražnju od policije, karabinjera, finansijske kontrole i saobraćajaca. U slučaju da traženi dokumenat još nije izdat, treba uvijek nositi sa sobom priznanicu zahtjeva od tog dokumenta.

2.6 Pismena izjava

Mnogo izvoda može biti zamjenjeno ličnom pismenom izjavom na administrativnim obrascima pod sopstvenom odgovornošću.

2.7 Prevod i legalizacija dokumenata

KADA?

U slučaju kada se dokument na stranom jeziku treba legalizovati i prevesti na italijanski jezik.

GDJE?

- Treba se obratiti diplomatskom italijanskom predstavništvu (Ambasadama,

Konsulatima) u državi iz koje je porjeklom strani državljanin.

- Ukoliko je dokument već u Italiji, treba se obratiti Sudu u Bolzanu koji posjeduje registar stručnih prevodilaca ili kvalifikovanih međukulturnih posrednika.

3.

Politički azil, političke izbjeglice i dozvole iz humanitarnih razloga

3.1 Politički azil i političke izbjeglice

Osobe koje traže politički azil i izbjeglice da bi im se priznao status, koji im omogućuje da ostanu u Italiji, treba da podnesu odgovarajući zahtjev.

GDJE?

- na granici kod policije
- pri Questuri
- u Bolzanu se može obratiti uredu "Flüchtlingsberatung Caritas Consulenza Profughi", Caritas njemački odsjek, u ulici Marconi 7.

KAKO?

Ne odobrava se status izbjeglice ukoliko:

- je već prethodno bio priznat status izbjeglice u nekoj drugoj Državi;
- osoba koja već posjeduje dokument za boravak u nekoj Državi koja je članica Ženevskog sporazuma
- je osoba bila osuđivana po členu 380, paragrafi 1 i 2 Krivičnog zakona ili se smatra opasnom za bezbednost Države, odnosno pripada organizacijama mafijskog tipa ili je sklon trgovanju drogom ili je pripadnik terorističkih organizacija.

U ovim slučajevima se vrši vraćanje sa granice.

- Protiv odbijanja sa granice ima se pravo na žalbu pravosuđu.

Postupak za odobrenje azila

Čim se primi molba za priznanje izbjegličkog statusa, kvalifikovani questor u mjestu u kojem se je postavila molba, stavlja na raspolaganje podnosioca molbe zadržavanje u jednom od centara za identifikaciju.

U roku dva dana od primanja molbe, questor obezbjeđuje prenošenje potrebne dokumentacije teritorijalnoj komisiji za odobrenje izbjegličkog statusa koji u roku 15 dana od primanja dokumentacije obezbjeđuje saslušavanje. Odluka se donosi u toku sljedeća 3 dana.

Questor izdaje uz molbu privremenu boravisnu kartu dok se ne definiše procedura priznanja prava na azil.

Prava podnosioca azila

- Zdravstvena pomoć s upisom u S.S.N.;

- Besplatni kursevi italijanskog jezika u mjestima gje su osposobljeni
- Pravo na školsko obrazovanje koje je obavezno za maloljetnike;
- Mogućnost stanovanja pri javnim prihvatilištima;
- Doprinos za prvu pomoć za one koji su bez sredstava za život.

Teritorijalna komisija počinje da ispituje molbu:

- Priznavanje izbjegličkog statusa
- Odbijanje priznavanja statusa
- Odbijanje sa preporukom "u slučaju ozbiljnih razloga posebno humanitarnog karaktera", u odnosu na art. 5 comma 6 Zakonskog Prava n. 286/98 T.U. za imigraciju, Questura izdaje dozvolu za boravak zbog humanitarnih razloga, koja važi 1 godinu, sa autorizacijom za rad ili studiranje.

Molba za preispitivanje i pravo na žalbu

U slučaju odbijanja može se zatražiti u roku 10 dana preispitivanje odluke na adekvatno motivisanu molbu stranca za kojeg je predviđeno zadržavanje u jednom od centara za identifikaciju.

Molba se podnosi teritorijalnoj komisiji u roku 5 dana od obavjestavanja odluke.

Eventualna žalba protiv odluke teritorijalne komisije, se postavlja kvalifikovanom sudu na teritoriju u roku 15 dana, takode i iz inostranstva preko diplomatskih službi.

Tužba ne ukida odluku udaljavanja sa nacionalne teritorije; podnosioc molbe za azil može zatražiti od kvalifikovanog prefekta autorizaciju da ostane na nacionalnoj teritoriji dok se ne sazna rezultat žalbe. Odluka o odbijanju žalbe se izvršava na licu mjesta.

3.2 Dozvole boravka zbog socijalne zaštite

Dozvola boravka zbog socijalne zaštite se odnosi na onog stranog državljanina koji je izložen nasilju ili teškom iskorištavanju poslije koga može nastati konkretna opasnost za njegovu bezbjednost, kao posljedica njegovog pokušaja da izbjegne datu situaciju.

KAKO?

Zahjeteva se:

- od socijalne službe lokalnih uprava, od organizacija ili od drugih organa upisanih u registar odsjeka socijalnih delatnosti;
- od Državnog Tužioca u slučaju da je započet krivični postupak.

GDJE?

Questura, utvrđivanjem postojećih uslova, izdaje dozvolu za boravak iz humanitarnih razloga koja važi 6 mjeseci i po isteku može biti produžena za još godinu dana ili može biti promjenjena u dozvolu boravka za rad ili studiranje.

4.

Državljanstvo

4.1 Automatsko sticanje

KAKO SE STIČE?

- po rođenju od roditelja italiana
- pravno nasljedje, stranac koji postane naturalizirani italijanski državljanin prenosi automatski državljanstvo svojoj maloljetnoj deci koja, po postizanju punoljetnosti mogu da ga se odreknu ukoliko imaju neko drugo državljanstvo.

4.2 Državljanstvo po korištenju zakona

Stranac ili apolid čiji su roditelji ili barem jedan od dedova po drugom koljenu bili italijanski državljani, može dobiti, po izričitoj izjavi, italijansko državljanstvo ukoliko:

- odsluži vojni rok u italijanskoj Državi
 - je u radnom odnosu u javnoj službi italijanske države
 - po sticanju punoljetnosti legalno boravi bar dve godine u Italiji
- Stranac koji je rođen u Italiji može postati italijanski državljanin ukoliko legalno boravi na italijanskoj teritoriji najmanje dvije godine bez prekida sve do navršene punoljetnosti i izrazi želju za sticanjem državljanstva u roku od godinu dana od navršene punoljetnosti.

4.3 Naturalizacija

Naturalizacija je primanje državljanstva odredbom službenih organa uprave.

Posle sklapanja bračne veze sa osobom koja ima italijansko državljanstvo:

KAKO?

Kada se legalno boravi bar 6 meseci u Italiji, u braku ili barem 3 godine od dana sklapanja braka.

GDJE?

Prefektura (za Provinciju Bolzana: Komesarijat Države) (ili konsulat ako se boravi u inostranstvu).

Ministarstvo Unutrašnjih poslova: treba donjeti odluku o dekretu, u roku dve godine od podnošenja zahtjeva za državljanstvo; poslije tog termina, zainteresovani stiče pravo da se obrati vrhovnom sudiji, te od njega dobija punomoćnu odredbu koja određuje državljanstvo.

Naturalizacijom redovnim putem, se dodjeljuje državljanstvo onom stranom državljaninu koji:

- boravi propisno u Italiji već deset godina
- se uvijek pridržavao zakonskih pravila o boravku
- ima stalni stambeni smještaj

Zahtjev za državljanstvo treba predati Državnom Komesarijatu.

Potrebna dokumentacija koja se predaje Državnom Komisarijatu zbog dodjeljivanja državljanstva naturalizacijom redovnim putem: 10 godina neprekidnog boravka u Italiji.

- Potrebni dokumenti iz Države iz koje je stranac porjeeklom:
 - izvod iz matične knjige rođenih preveden i ovjeren od diplomatskog predstavništva ili italijanskog konzulata
 - potvrde o nekažnjavanju prevedeni i ovjereni u zemlji porijekla
- Dokumenti koji se mogu izvaditi u Italiji ili jednostavno garantovati pismenom izjavom pod sopstvenom odgovornošću:
 - storijsko prebivalište u zadnjih 10 godina u Italiji: naznačiti mjesto i adresu prebivališta
 - izvod o porodičnom stanju: broj članova porodice koji borave u Italiji
 - situacija o prekršajima: generalno uvjerenje iz registra presuda i potvrda o nekažnjavanju (iz Suda)
 - potvrda o prihodima za zadnje tri godine: predviđeno je min. 8.263,31 € za jednu godinu ukoliko zahtjev predviđja državljanstvo samo za jednu osobu; ukoliko se zahteva i za bracnog druga koji nije u radnom odnosu treba se raspolagati prihodom za 3.098,74 € više za svaku godinu; za svako dijete 517 € više za svaku godinu.
 - punomoć organa vlasti u svojoj zemlji zbog mogućnosti davanja svih potrebnih informacija italijanskim organima vlasti.

VAŽNO: trenutno nije dozvoljeno dvojno državljanstvo za sranca koji zahtjeva državljanstvo posle 10 godina; ukoliko Italija odobri državljanstvo treba se odlučiti za italijansko ili za državljanstvo po porejeklu.

5.

Posao

5.1 Posao za strane državljane koji posjeduju dozvolu boravka

Stranim državljanima je dozvoljen ulaz u Italiju zbog traženja posla, samostalne djelatnosti ili najamnog rada (sezonskog ili na neodređeno vreme). Strani državljanin može kasnije promjeniti vrstu posla, najamni u samostalan i obrnuto, bez obaveze da o toj promjeni obavjesti Questuru. Obavjестиće je u trenutku obnove dozvole boravka. Nije moguće raditi ako je dozvola za boravak dodjeljena zbog sljedećih razloga: turizam; politički azil; vjerski razlozi; poslovanje; liječenje; pravni razlozi.

5.2 Posao za one koji dolaze iz inostranstva

Podređeni rad: ovlašćenje

KO?

Italijanski ili strani poslodavac

U ČIJU KORST?

U korist stranca koji boravi u inostranstvu i želi da se zaposli u Italiji.

KAKO?

Poslodavac, bio stranac ili italijan, koji ima namjeru da prihvati u najamni rad stranca koji boravi u inostranstvu treba da podnese na teritorijalno osposobljenom šalteru za migraciju (Sportello Unico per l'immigrazione):

- odgovarajući zahtjev sa ličnim podacima stranca za ovlašćenje za rad;
- dokumentaciju kojom se potvrđuje raspolaganje stambenog smještaja za stranog radnika;
- prijedlog ugovora za boravak zbog najamnog rada koji obuhvata i zauzimanje davaoaca radnog mjesta za pokrivanje troškove povratka stranca u zemlju iz koje je porjeklom.
- izjava s kojom se zauzima da će se obavijestiti svaka promjena u vezi radnog odnosa

Pokrajinska uprava za rad utvrđuje da uslovi ponuđeni od strane poslodavca nisu niži od predviđenih nacionalnih i pokrajinskih kolektivnih ugovora. Zahtjev treba biti u granicama dozvoljenog broja koji je predviđen za godišnji priliv stranaca.

Dobijena dozvola, treba da se odnese u Questuru da bi se dobila nullaosta, sa:

- taksenom markom od 10,33 €;

- kopijom dokumenta za identifikaciju poslodavca;
- kopiju pasoša od stranog radnika.

Poslodavac šalje odobrenje za posao radniku koji se nalazi u inostranstvu, koji potom u roku od 6 mjeseci od datuma izdavanja, podnosi italijanskom Konzulatu u svojoj Zemlji da bi se dobila viza za ulaz zbog „najamnog rada“ i matični broj.

GDJE?

- Na teritorijalno osposobljenom šalteru za imigraciju (Sportello Unico per l'immigrazione)
- Questura

KO MOŽE BITI OD POMOĆI?

- Koordinatori imigranata sindikati CGIL / AGB, CISL / SGB, UIL / SGK

Podređen rad: upis na listu za zapošljavanje

ZA KOGA?

Za strance sa regularnim boravkom, D. Lgs. 286/98 pomaže da se pronade posao nezavisno od razloga zbog koga je izdata dozvola boravka i prijavi zavodu za zapošljavanje. Prema D. Lgs. 286/98 imaju pravo da budu prijavljeni birou za zapošljavanje:

- Strani radnici koji posjeduju dozvolu boravka za najamni rad u slučaju da ostanu bez radnog mjesta, za period do isteka dozvole i za period svakako ne kraći od jedne godine;
- Posjedovaoci boravišne karte;
- Posjedovaoci porodične dozvole boravka;
- Posjedovaoci dozvole boravka zbog uklapanja na radno tržište;
- Posjedovaoci dozvole boravka zbog socijalne zastite;
- Posjedovaoci dozvole boravka zbog podređenog rada;
- Posjedovaoci dozvole boravka zbog studija u granicama dozvoljenog broja koji je predviđen za priliv stranaca.

KAKO?

Da bi se izvršio upis potrebno je otići na razgovor u biro za zapošljavanje.

U obrascu treba naznačiti lične podatke i profesionalno zanimanje, ukoliko je dokumentovano.

KOJI DOKUMENTI SU POTREBNI?

- Dozvola boravka
- Dokument za raspoznavanje
- Matični broj
- Moguća svjedočanstva o stepenu obrazovanja i profesiji postignutim u Italiji
- Radna knjižica nije potrebna

Radnik koji mjenja mjesto boravka može da se premjesti na listu za zapošljavanje u mjestu doseljenja i da zadrži položaj prethodne liste sa koje je izbrisan.

GDJE?

Pri upravi za rad za oblast u kojoj će se odvijati radni odnos, u Bolzanu u ulici L. Da Vinci br. 7.

Podređen rad: radna knjižica

KOME?

Strancima koji su navršili 16 godina, posjeduju dozvolu boravka, koja im omogućuje da obavljaju sve radne aktivnosti i koji imaju namjeru da stupe u radni odnos.

Zakonskom reformom nije više obavezna neposredna predaja radne knjižice poslodavcu. Radni odnos treba ipak biti naznačen u radnoj knjizici.

KAKO?

Za nove ulaske

Stranac koji ulazi sa vizom zbog podređenog rada, posle podnošenja zahteva za dozvolu boravka i po zasnivanju radnog odnosa, može otići u inspektorat rada i zatražiti izdavanje radne knjižice.

KOJI DOKUMENTI SU POTRBNI?

- Odobrenje za rad izdato od Provincijske Uprave za Rad (original i jednu kopiju)
- Dozvola boravka
- Fotokopija pasoša i vize za ulaz
- Kopija o prijavi zapošljavanja overena u Upravi za rad.

Ukoliko je dokumentacija ispravna izdaje se radna knjizica neposredno radniku, ili kasnije može biti izdata poslodavcu ili nekoj drugoj ovlašćenoj osobi.

Stranac koji dolazi sa vizom zbog porodičnog spajanja koja je korisna i za posao prema zakonu D.Lgs. 286/98, može se upisati u zavod za zapošljavanje.

Za strance sa prebivalištem u Italiji

- Sranci sa dozvolom boravka zbog studija: stranim studentima koji pohađaju italijanske javne i privatne škole bilo kog stepena i struke sa namerom da obavljaju neku od radnih aktivnosti za vrijeme studiranja (art.6 L. 943/86), izdaje se radna knjižica za radni odnos sa skraćenim radnim vremenom. Postoji mogućnost da se dozvola studija promijeni za radnu dozvolu, ukoliko dozvoljava godišnji dekret za ulaz.
- Stranci sa dozvolom za čekanje na posao: inspektorat izdaje radnu knjizicu samo po zapošljenju. Poslodavac treba da popuni zahtjev za izdavanje radne knjižice, prilažanjem kopije dozvole boravka i pismenim izveštajem o zaposlenju.
- Stranci sa dozvolom zbog socijalne zaštite: za izdavanje radne knjižice, biro traži zahtjev od strane poslodavca.

Po završenom radnom ugovoru radna knjižica treba biti vraćena radniku kod koga ostaje sve do novog radnog odnosa.

Ukoliko se izgubi treba se podnijeti prijava organima vlasti i podnijeti zahtjev za duplikat Provincijskom Inspektoratu za Rad prikazujući kopiju prijave.

Podređen rad : pravna zaštita zbog problema u vezi sa radnim odnosom

ZA KOGA?

Za radnike koji imaju probleme zbog isključivanja sa radnog mesta, preduzimanja disciplinskih mjera, razlike u platama, itd....

KO MOŽE BITI OD POMOĆI?

Sindikalne organizacije

- CGIL/AGB
- CISL/SGB
- UIL/SGK

Podređen rad: socijalna pomoć i usluge

ZA KOGA?

Za radnike koji imaju probleme zbog bolesti, nesreće na radu, porođajnog odsustva, nepokretljivosti, invalidnosti, penzije, identifikacije o nezaposlenju, itd...

KO MOŽE BITI OD POMOĆI?

- PATRONAT INCA CGIL/AGB PATRONATO INAS CISL/SGB
- PATRONATO ITAL UIL/SGK

5.3 Samostalna djelatnost

Samostalna - kooperativna djelatnost

ZA KOGA?

I za strance sa regularnim boravkom u Italiji je moguće obavljanje samostalanog posla. Isključene su ipak one aktivnosti koje je zakon rezervisao za italijanske državljane. Predviđeno je između ostalog osnivanje organizacija kapitala ili osoba, zauzimanje organizacijskih položaja, osnivanje kooperativa. Zbog različitih mogućnosti i problema, potrebno je obratiti se naknadno udruženjima određene kategorije za detaljne informacije.

Za obavljanje samostalne djelatnosti:

- U većini slučajeva potreban je upis u Registar ili Udruženje;
- Za neke aktivnosti su potrebni odgovarajući uslovi profesionalno specifični;
- Za obavljanje nekih aktivnosti obavezne su razne dozvole ili odobrenja (potvrda Opštine, ili ASL, itd.);
- Za sve aktivnosti samostalne djelatnosti obavezno je otvoriti

Upis u Registar ili Udruženje i otvaranje broja (IVA) zbog plaćanja poreza na promet koji ima propisanu stopu. Porezi, koji se plaćaju u proporciji sa prihodom, doprinosi INPS

(Državni zavod za penzijsko osiguranje), za neke aktivnosti, doprinosi INAIL se uplaćuju neposredno različitim ustanovama.

KO MOŽE BITI OD POMOĆI?

- CNA - italijanska konfederacija zanatlija
- Confesercenti - savez trgovaca
- Lega delle Cooperative

5.3 5.4 Usluge zavoda za socijalno osiguranje: porodični dodatak, penzije, nadoknada doprinosa u slučaju povratka u domovinu

Porodični dodatak

ZA KOGA?

Porodična pomoć očekuje sve radnike, italijanske i strane, koji su po propisu upisani u zavod za socijalno osiguranje kada ukupna porodična primanja ne prelaze granicu određenu zakonom.

KAKO?

Potrebno je popuniti određeni obazac koji se nalazi pri INPS (Državnom zavodu za osiguranje).

GDJE?

Zahtjev za porodični dodatak treba predati:

- Svom poslodavcu, u slučaju kada zahtjeva radnik koji je podređen, a nije poljoprivrednik, sa izuzetkom radnika koji obavljaju kućne poslove;
- Državnom zavodu za osiguranje, u svim ostalim slučajevima.

Penzije

ZA KOGA?

Podređeni radnici, zemljoradnici, napoličari, zanatlije, trgovci, poljoprivredni proizvođači, kućni pomoćnici i radnici za kućne usluge, su obavezni da se osiguraju pri zavodu za osiguranje zbog, invalidnosti, starosti i preživljene nesreće.

KAKO?

Vrste penzija od Državnog zavoda za osiguranje (INPS) su starosna penzija, penzija zbog godina službe, penzija zbog nesposobnosti za rad, redovan dodatak za invalidnost i penzija zbog preživljene nesreće.

GDJE?

Da bi se dobla penzija potrebno je podnijeti zahtjev Državnom zavodu za socijalni rad (INPS), direktno ili preko patronata koji pomažu besplatno radnicima.

Nadoknada doprinosa u slučaju povratka u domovinu

ZA KOGA?

Strani radnici koji obustavljaju radne aktivnosti u Italiji i napuštaju državnu teritoriju imaju pravo da traže isplatu za doprinos koji proističe uplaćivanjem Državnom zavodu za socijalno (INPS) u njegovu korist, uvećan za 5 % godišnje. Osim u slučajevima ako već nije određeno drugačije međunarodnim sporazumima.

KAKO?

- Podnošenjem određenog obrasca u zavod za socijalno osiguranje (INPS);
- Vraćanjem dozvole boravka na granici (sačuvati fotokopiju na kojoj je naznačeno da je original vraćen);
- Sa mjesta granice dozvola se vraća Questuri, koja obavještava zavod za socijalno;
- Državni zavod za socijalno (INPS) preuzima mjere za isporučivanje sume koju treba vratiti radniku na tekući račun banke u državu iz koje je porijeklom.

GDJE?

Državnom Zavodu za Socijalno Osiguranje (INPS)

KO MOŽE BITI OD POMOĆI?

- Patronat INCA CGIL/AGB (državljeni Senegala mogu koristiti uslugu patronata INCA u Dakaru)
- Patronat INAS CISL/SGB
- Koordinacija Imigrata CGIL/AGB
- Patronat ITAL UIL/SGK

6.

Zdravstveno osiguranje

6.1 Upis u državnu zdravstvenu službu

ZA KOGA?

Upis u Državnu Zdravstvenu Službu (S.S.N.) pri Lokalnoj zdravstvenoj stanici (A.S.L.) u mjestu boravka, za sebe i porodicu koja je na izdržavanju, obavezan je (i besplatan) za sljedeće strane državljanke:

- koji poseduju dozvolu boravka zbog podređenog ili samostalnog rada, zbog porodičnih razloga, zbog političkog azila ili njegovog zahtjeva, iz humanitarnih razloga, zbog čekanja na usvajanje, zbog starateljstva i sticanja državljanstva.
- koji su upisani na listama za zapošljavanje, (sa podjednakim uslovima kao i italijanski državljani) računajući pomoć za rehabilitaciju i proteze ili u svakom slučaju obavljaju neku radnu aktivnost bez obzira na to što razlog boravka zbog koga je izdata dozvola ne predviđa obavezan upis u Državnu zdravstvenu službu (S.S.N).

VAŽNO: On pokriva samo zdravstvene usluge u Italiji. Eventualna liječenja u inostranstvu su na lični teret pacijenta stranca.

- Upis u Lokalnu Zdravstvenu Službu (A.S.L.) važi za sve vreijme dok važi dozvola boravka; u tu svrhu, i u nedostatku prebivališta (anagrafskog upisa), za mjesto stambenog smještaja se uzima ono koje je naznačeno u dozvoli boravka. Za sezonske radnike, upis se obavlja u Državnoj Zdravstvenoj Službi Opštine naznačene za izdavanje dozvole boravka.
- Za posjedovaoce dozvole boravka zbog zahtjeva azila zdravstvene usluge su slične kao i za osobe bez posla koje se vode na listama za zapošljavanje oslobođene učešća za plaćanje troškova (ticket).

KO IMA PRAVO NA ZDRAVSTVENE USLUGE?

Imaju pravo:

- stranci koji čekaju obnovu dozvole boravka zbog podređenog ili samostalnog rada, iz porodičnih razloga, radi političkog azila ili radi traženja azila, radi čekanja na usvojenje, radi privremenog usvojenja ili radi postizanja državljanstva, posle podnošenja obnovljene dozvole ili potvrde o obnavljanju.
- maloljetnici u očekivanju na upis (od rođenja) i djeca stranaca upisanih u Državnu Zdravstvenu Službu (S.S.N.).
- članovi porodice koji su po propisu na izdržavanju stranog državljanina.

KADA PRESTAJE VAŽNOST UPISA U DRŽAVNU ZDRAVSTVENU SLUŽBU (S.S.N)?

Upis u S.S.N. prestaje kada Questura izvesti Lokalnu Zdravstvenu Ustanovu (A.S.L.)

zbog:

- nedostataka obnove dozvole boravka
- oduzimanja ili poništavanja dozvole boravka
- protjerivanja
- ukoliko stranac nije podnio žalbu
- protiv gore navedenih situacija.

KO NIJE OBAVEZAN DA SE UPIŠE?

Pojedinaci dozvole boravka zbog spoljnih poslova, dok određene kategorije stranih radnika i njihove porodice nisu obavezni da izvrše upis u S.S.N. ali su obavezni da se osiguraju protiv bolesti, povrede na radu i porodjajnog odsustva.

To su:

- rukovodioci i osobe sa specijalizacijom preduzeća čija se sedišta nalaze u Italiji, - ureda za inostrano predstavnstvo čije je glavno sedište na teritoriji jedne od članica zemalja Švedske Organizacije za Trgovinu, - sa glavnim sjedištem u Italiji od italijanskih udruženja ili od udruženja neke druge države članice Evropske Unije.
- novinari ovlašćeni u Italiji ili saradnici štampe, časopisa, dnevne i periodične štampe, prenosioci inostrane radio televizije.

Strani državljani sa regularnom dozvolom boravka koji nisu upisani u S.S.N. treba da plate zdravstvene usluge, bilo hitne ili ne, u zavisnosti cijene određene od Regiona ili Provincije.

Dobrovoljni upis u državnu zdravstvenu službu

ZA KOGA?

Moguć je dobrovoljni upis u S.S.N. za strance

- koji plaćaju određeni godišnji iznos i poseduju regularnu dozvolu boravka koja važi više od tri mjeseca i koja se izdaje iz drugih razloga nego dozvole za: podređen i samostalni rad, porodično spajanje, upis na listu za zaposljavanje, azil, čekanje na usvajanje i starateljstvo, ili period dok se ne stekne državljanstvo. Isti iznos je određen na osnovu procenta od prihoda iz protekle godine (u Italiji ili inostranstvu), na podjednak način kao i za italijanske državljane.
- koji posjeduju dozvolu boravka radi studija ili su u istom položaju uplaćivanjem utvrđenog godišnjeg iznosa koji ne važi za članove porodice koji su na izdržavanju.

Stranci koji nemaju regularan boravak

Stranim državljanima bez regularne dozvole boravka i bez dovoljnih materijalnih sredstava za život, obezbjeđena su besplatno:

- ambulantna i bolnička lječenja za hitne slučajeve i bolesti, i pristupačne medicinske mere za zaštitu
- socijalna zaštita u trudnici i posle porodjaja ravnopravno sa italijanskim ženama

- zdravstvena zaštita maloljetnika
- vakcinisanja, hirurški zahvati profilaksa internacionalni i ljecenja infektivnih bolesti.

Siromašno stanje može biti potvrđeno pismenom izjavom zainteresovanog u zdravstvenoj ustanovi kojoj se obraća.

Za usluge srancima koji su neregularni, upotrebljava se Regionalna šifra prepoznavanja koja važi za cijelu državnu teritoriju, obilježena skraćenicom S.T.P. (Stranac Trenutno Prisutan), od šifre ISTAT zdravstvene javne ustanove koja ga izdaje i progresivnog broja naznačenog na dokumentu po njegovom izdavanju.

Ta ista šifra služi za regionale recepte da bi se pomoću nje podigli lijekovi u konvencionalnim apotekama, pod istim uslovima za plaćanje kao i siromašni italijanski državljani.

DOZVOLE BORAVKA	OBAVEZAN UPIS	DOBROVOLJAN UPIS	VAŽNO
Podređen rad	X		
Uključivanje u radni odnos		X	
Upis u listu za zaposljavanje	X		
Porodичnih razloga	X		
Radi studija		X	Unapred utvrđjen iznos ne važi za članove porodice
Zdravstvenih razloga	X		
Za ljecenje			Plaćanjem ili preko privatnog osiguranja

TAB: Podsetnik o vrstama upisa u Državnu Zdravstvenu Službu za sljedeće dozvole boravka

Ljekar

ZA KOGA?

Ko je upisan u Zdravstvenu službu (posjeduje zdravstvenu knjižicu) ima pravo da odabere licnog lekara (takoreci porodičnog ili od poverenja). Potrebno je obratiti se ovom lekaru za opšte preglede, prepis lijekova, zahtjeve za specijalistička ljecenja, da bi se imale doznake o bolovanju, (odsustvo sa posla), za preglede kod kuće ukoliko bolesnik nije u mogućnosti da ode u ljekarsku ordinaciju, i za druge usluge koje nisu specijalističke.

GDJE?

Odabiranje licnog ljekara opšte prakse se vrši u trenutku upisa pri salteru A.S.L. (Lokalne Zdravstvene Ustanove).

6.2 Materinstvo i djetinjstvo

ZA KOGA?

Zenama u gravidnom stanju su obezbjeđene besplatno sve analize koje su od važnosti;

ona, iako bez dozvole boravka, za citav period trudnoce, ne moze biti protjerana iz zemlje i ima pravo na svu potrebne usluge.

GDJE?

Porodicno savjetovaliste je najprikladnije mjesto za sigurnu pomoc zeni u gravidnom stanju a potom za dalju pratnju razvoja i rasta deteta.

KAKO?

U prvim mjesecima trudnoce je veoma vazno izvrstiti neke analize zbog zdravlja deteta i majke: radi se u vecini slucajeva o lekarskim besplatnim testovima.

Obavezne vakcine

ZA KOGA?

Za djecu koja borave na italijanskoj teritoriji obavezne su sljedece vakcine: antipolio-mijeliticka, antitetanusna, antidifterijska i protiv hepatitisa.

GDJE?

Direktno u ambulanti u predvidjeno vreme.

6.3 Kontracepcija

Kontracepcija je skup nacina da bi se izbjegla nepoželjna trudnoća.

GDJE?

Najbolji nacin da bi se postigle kompletne informacije o kontracepciji je obracanje jednom porodicnom Savjetovalistu.

6.4 Prekid trudnoce

ZA KOGA?

Zena koja odluci da prekine trudnoću je zakonom zasticena; moguće je abortirati u ovim slucajevima:

- ako se vrsi u javnoj bollici
- samo u vreijme prvih 12 nedelja od trnutka kada se ostane u drugom stanju

GDE?

Zena koja zeli da abortira moze se obratiti porodicnom Savjetovalistu, u bolnici ili upitati za savet licnog lekara.

KAKO?

Da se prekine trudnoća potreban je zdravstveni uput od lekara; mnogo je bolje ukoliko je izdat u porodicnom savjetovalistu.

Za maloljetne djevojke do 18 godina Savjetovaliste ce traziti odobrenje po zakonu.

6.5 Porodicno savjetovaliste

Pri svakoj Lokalnoj Zdravstvenoj Ustanovi (A.S.L.) nalaze se porodicna savjetovalista koja imaju zadatak da besplatno prate sve zene u trudnoći, cak i one koje nemaju

dozvolu boravka, kao i razvoj njihove dece sve do punoljetstva.

U savetovalistu se odvijaju individualne, u paru i grupne aktivnosti. Narocito se pružaju sledeće usluge:

- zdravstvena zaštita ženi u trudnoći i materinstvu (akusersko-ginekološka usluga, kursevi za pripremu porođaja, po porođaju i o roditeljstvu itd.);
- pomoć ženi koja se odlučuje za prekid trudnoće, na osnovu zakona 194/78;
- osnovne ginekološke usluge za patologije vezane za seksualnost, sterilnost i neplodnost;
- usluge i saveti za sigurnu i savesnu kontracepciju
- zaštita i dijagnoze tumora ženskih polnih organa;
- pomoć i saveti za psihološke i socijalne probleme koji se tiču bračnog odnosa, odnosa roditelji-deca, trudnoće, porođaja, seksualnosti, itd;
- posredovanjem u porodici;
- pomoć i saveti za probleme pri razvodu braka, maltretiranje i nasilje u porodici;
- informacije o usvajanju i odgoju dece;
- zdravstvena zaštita stranoj deci koja nisu upisana u Državnu Zdravstvenu Službu;
- vakcinisanje žena u doba plodnosti protiv rubeole;
- besplatne kontrole o svim predubjedjenjima.

Pri savetovalistu se mogu zahtjevati sve gore navedene usluge ako se ode na lice mesta ili telefonskim zakazivanjem.

Sve usluge su besplatne i nije potreban uput od ličnog lekara.

6.6 Domovi zdravlja

Svaka Lokalna Zdravstvena Ustanova se teritorijalno deli na Zdravstvene Oblasti (Domavi Zdravlja), manja udruženja organizovana od strane A.S.L., sa zadatkom da garantuju stanovnicima na teritoriji kolektivnu i pojedinačnu zaštitu, kao i zdravstvenu pomoć prvog stepena.

Dom zdravlja je ustanova u kojoj se obavljaju neke od usluga, zdravstvene i administrativne. Dom zdravlja je jedini posrednik za građana i zajednicu, i nudi opšte usluge u razmjeri sa kompleksnim socijalnim, zdravstvenim uslugama i uključivanja u radni odnos.

Dom zdravlja služi i za zdravstvene i za socijalne potrebe: predstavlja jedino orijentalno mesto za različite potrebe.

Socijalna zastita

U Provinciji Alto Adige osnova nadleznosti po pitanju socijalne zastite, prema Statutu Autonomie, pripada Autonomnoj Provinciji Balzana.

7.1 Ustanove koje rukovode socijalnim sluzbama: zajednice podrucja i socijalni zavod bolzana

Sa Provincijskim Zakonom br. 13 od 30 aprila 1991 Autonomna Provincia Balzana je opunomocila Opstine da direktno rukovode socijalnim sluzbama, koje su potom odredile Zajednice Podrucja, tj. javne zavode koji ujedinjuju vise Opstina na jednoj istoj teritoriji. Na teritoriji grada Balzana rukovodjenje svim uslugama zavoda za socijalno, Opstina je povjerila Zavodu za Socijalne Usluge u Bolzanu (ASSB), predvidjenom po Provincijskom zakonu br. 16 od 11.11.'97.

Zavod za socijalne usluge

Od 1° januara 1999 djeluje u Bolzanu jedna jedina ustanova koja rukovodi udruzenim socijalnim uslugama: Zavod za Socijalne Usluge Balzana (A.S.S.B.). Zavod za Socijalne Usluge Balzana, podjednako sa Zajednicama Podrucja, nastoji, da pomocu intervencija unapredjenja, odrzavanja i nadoknada, obezbedi dobrobit gradjanima koji zive u opstini Bolzano, odrzavanjem licne i porodice nezavisnosti.

ZA KOGA?

- mlade;
- porodice;
- penzionere;
- hendikepirane osobe;
- osobe psihicki ugrozene;
- osobe u socijalno ugrozenim situacijama.

KAKO?

- ekonomska pomoc (prihod minimalnog uklapanja);
- kucna pomoc;
- socijalna pomoc;
- obrazovno vaspitna pomoc
- pomoc na radnom mestu;
- decje jaslice;

- "Tagesmütter";
- savetovalista za porodice;
- centar za pomoc protiv nasilja;
- kuca za zene;
- subway - prostor za mlade;
- usluga „hitni slucaj za stare“;
- dnevni centri za stare;
- centar za dnevni boravak za stare;
- menza za stare,
- klimatski boravci za nesposobne stare osobe;
- staracki domovi i centar za nepokretne;
- hendikepirani i psihicki ugrozeni;
- socijalno ugrozeni (objekti i usluge za privremeni smestaj stranim drzavljanima, nomadski smestaji za sinte i rome, usluge za narkomane, muske i zenske spavaonice).

7.2 Oblasna zdravstvena ustanova osiguranja

ZA KOGA?

Oblasna zdravstvena ustanova osiguranja je prvo mesto za orijentaciju za sve stanovnike gradske cetvrti da bi se zadovoljile socijalne i zdravstvene potrebe.

KAKO?

Centar pruza:

- informacije i konsultaciju o socijalnim i zdravstvenim uslugama;
- socijalne i zdravstvene usluge koje mogu biti date bilo u sjedistu oblasti, kao i kod kuce korisnika, kao i u drugim objektima koji postoje u toj cetvrti grada;

Usluge koje se pružaju za socijalnu pomoc su sledece:

- ekonomska pomoc;
- kucna pomoc;
- socijalna pomoc;
- pedagosko vaspitna pomoc;
- pomoc na radnom mestu;

7.3 Sluzbene usluge odseka

Ekonomska pomoc

ZA KOGA?

Pruzanje ekonomske pomoci sastoji se u davanju novcane sume porodici ili pojedincu koji se nalaze u izuzetno teskim situacijama.

KAKO?

Pruzanje ekonomske pomoci podrazumjeva:

- minimalni dohodak ukljucenja da bi se zadovoljile osnovne zivotne potrebe kao ishrana i stambeni smestaj; ko koristi ovu uslugu moze dobiti i potvrdu za vazecu zdravstvenu participaciju.
- posebne usluge za podmirenje, u narocitim zivotnim okolnostima, vanrednih troskova koji izazivaju nepredvidjene hitne slucajeve za porodicu ili pojedinca.

Medju ovim:

- nadoknada troskova zbog koriscenja sluzbe telefonske pomoci (za stare i usamljene)
- nadoknada starim osobama za troskove prilikom uvođenja telefona
- dodatak hendikepiranim osobama za kupovinu ili adaptiranje motornim vozilima
- pokrivanje troskova porodici koja prihvata na izdrzavanje maloljetnu djecu
- dodatak za cuvanje dece do tri godine pri kucnim uslugama (Tagesmütter).

Kucna pomoc

ZA KOGA?

Uslugu mogu traziti osobe koje se nalaze u situacijama kada su totlano ili djelimicno ugrozeni psihicki ili fizicki, i nisu vise u stanju da vode porodicni zivot bez necije pomoci.

Davanje usluge se sastoji u direktnoj kucnoj posjeti osobi koja je trazila pomoc, ili pri dnevnim centrima za stare da bi se smanjila potreba smestaja pri rezidencijalnim ustanovama ili ostalim ustanovama koje pružaju zdravstvenu i socijalnu pomoc.

GDJE?

U Odsjeku za socijalno - zdravstvenu sluzbu se dobijaju sve informacije u vezi sa uslugama i mogu se podnijeti zahtjevi za koriscenje usluga.

Socijalna pomoc

ZA KOGA?

Sluzba socijalne pomoci intervenise za gradjane koji se nalaze u teskoj situaciji i u saradnji sa njima resavaju socijalno pitanje. Date usluge obavljaju socijalni radnici.

Predvidjene usluge :

- socijalna pomoc i savjeti za porodicu i pojedince sa intervencijom da se prevazidju socijalni problemi;
- informacije i pomoc za prilaz uslugama i ustanovama koje se staraju o maloletnicima i porodicama;
- porodicno ili vanporodicno prihvatanje maloletnika pri porodicama, institucijama ili

stambenim zajednicama.

Usluga je besplatna.

Obrazovno vaspitna pomoc

ZA KOGA?

Za sve gradjane, koji imaju potrebe za pomoc i podrsku pri razvoju sopstvene licnosti.

KAKO?

- docekom i saslanjem
- podrskom, programiranjem i ostvarenjem intervencije socijalnog karaktera;
- podrskom porodice pomocu savjeta i saradnjom sa raznim javnim i privatnim sluzbama;
- organizovanjem i zasnivanjem grupa od dobrovoljaca i samostalne pomoci;
- vaspitanjem kod kuće.

Uz pomoc vaspitaca. Pruzanje usluga je besplatno.

Pomoc na radnom mestu

ZA KOGA?

Ured se stara i unaprijed priprema radno ukljucenje u saglasnosti sa Sluzbom za ukljucivanje u radni odnos Autonomne Provincije Bolzana, za osobe sa mentalnim smetnjama, sa psihickim problemima i ponasanjem, sa problemima koji se ticu kretanja, neurološkim, fizickom invalidnoscu, sa problemima zavisnosti (droge, alkohola).

8.

Stambeni smjestaj

ZA KOGA I KAKO?

Stranac koji poseduje boravisnu kartu ili vazecu dozvolu boravka, koji trazi stan ima sledece alternative:

- kupovinom
- unajmljivanjem
- obracanjem centru za prihvatanje ili "casa albergo" (privremeni smestaj za strance koji rade), odredjeni od Opstine i Provincije u saradnji sa lokalnim privatnim i udobrovoljnim udruzenjima.

N.B.: Porodicna spajanja

Da bi se ostvarilo porodicko spajanje potrebno je imati prilicno velik stambeni prostor kako bi se mogla primiti cijela porodica na osnovu kriterijuma odredenog od Opstine. U Opstini Balzana za dve osobe potrebna je 38 kvadratnih metara, za svakog narednog clana porodice potrebno je jos 10 kvadratnih metara.

8.1 Unajmljivanje stanova

ZA KOGA I KAKO?

Da bi se pronasao stan za iznajmljivanje najcesce se koriste dva nacina:

- pronaci u novinama oglase koji se odnose na izdavane stanava
- obrtiti se agencijama za nekretnine

U svim slucajevima kada se pronadje stan, treba saciniti ugovor o zakupu i, potom ga odnijeti Uredu za Regisrovanje.

U trenutku sklapanja ugovora u vecini slucajeva placaju se tri mjeseca unaprijed kao kaucija zbog eventuale odstete prouzrokovane u toku stanovanja. Kaucija se vraca po isteku ugovorenog perioda o iznajmljivanju ukoliko se stan vrati u istom stanju u kakvom je bio izdat.

Ukoliko se tice radnika u industrijama, socijalna koperativa "Temporary Home" je potpisala sa Udruzenjima Industrije Provincije Balzana sporazumni protokol za trazenje odgovarajuceg stambenog rjesenja kako bi koristili mjesto lezaja za svoje radnike koji su bez prebivalista.

8.2 SOCIJALNI STANOVNI

Drustvene stanove iznajmljuje Insitut za Socijalnu Izgradnju "IPES", na osnovu neophodnog uslova koji podrazumjeva pet godina boravka ili rada, u provinciji Bolzana.

IPES, po zahtjevu osoba preduzima mjere da ih uvrsti na rang listu i dodjeljuje stanove

koji su na raspolaganju.

Rang lista se izlozi pri uredima IPES i Opstine, sa naznacenim bodovima postignitim od podnosioca zahtjeva.

Zalba zbog rang liste treba biti podneta u roku 30 dana po primanju obavestenja.

Prigovor ce ispitati Komisija za izdavanje stanova u roku od 60 dana.

Konacna rang lista bice ponovo izlozena.

Uz zahtjev treba priloziiti:

- kopiju dozvole boravka ili boravisne karte;
- izjavu od poslodavca;
- kopiju zadnje potvrde o licnom dohotku (provincijski zakon br. 13 od 17.12.1998. po clanu.99).

VAZNO: zahtjevi za dodeljivanje socijalnih stanava se moraju podnijeti ili obnoviti svake godine u septemru i oktobru.

Moze se obratiti i Uredima za Stambenu Izgradnju u odgovarajucim Opstinama u kojima se boravi: u vecini slucajeva su potrebni isti uslovi kao i za IPES.

8.3 Ucesce za placanje stana

Novcana pomoc za placanje stana mogu traziti gradjana koji imaju ugovor o iznajmljenom stanu.

Zahtev ucesca za placanje stana se predaje uredu IPES u Opstini gdje se boravi, sa prilozenim sljedecim dokumentima:

- fotokopija dozvole boravka ili boravisne karte;
- fotokopija licne karte;
- fotokopija ovjerenog ugovora o izdavanju stana i eventualno fotokopija o placenom porezu registrovanja;
- potvrda o licnom dohotku iz protekle godine;
- dozvola za koriscenje iznajmljenog stana (vadi se u Tehnickom Uredu u Opstini gde se boravi);
- potvrdu o placenoj stanarini;
- planimetrija o izdatom stanu koja se trazi u Uredu za Plan i Urbanizam u Opstini;
- potvrda ili pisana izjava od vlasnika da stan nije konvencionalan (za ugovore sklopljene pre augusta 1999), moze se izvaditi u Opstini u kojoj se boravi ("Ufficio Tavolare");
- taksena marka od 10,33 €;
- moguci sudski rastav ili razvod braka.

VAZNO: za novcano ucesce nije potrebno 5 godina boravka ili rada u provinciji Bolzana; potrebno je imati ugovor o iznajmljenom stanu propino registrovan.

8.4 Centri za privremeni smjestaj i "case albergo" (smjestaj za radnike)

Strani drzavljeni sa propisnim boravkom koji su u potraznji za stanom da bi resili stambeno pitanje, mogu otici u Centre za privremeni smestaj ukoliko nisu u radnom odnosu ili u "casa albergo" ukoliko vec rade.

Centri za privremeni smjestaj su osmisljeni da bi garantovali uslugu za prvi smjestaj osobama koje se nalaze u nezbrinutoj situaciji. Da bi se dospelo u centar za privremeni smestaj u Bolzanu treba podneti zahtev Uredu za prvi smjestaj imigrata ASSB, kojim upravlja O.D.A.R. - Caritas.

Centar je pristupacan svim punoljetnim i nezaposlenim strancima. Zadrzavanje u centru je vremenski ograniceno za trideset noci u godini raspodjeljeno za najvise tri perioda. Ulaz u centar je omogucen samo izmedju 19.00 i 22.00 a izlazak treba obaviti izmedju 7.00 i 8.30 casova, nije moguće ostati u centru preko dana.

POTREBNI DOKUMENTI ZA ZAHTJEV:

- dozvola boravka ili boraviska karta
- radna knjizica za utvrdjenje o nezaposlenosti
- potvrda o higijensko- sanitarnoj prikladnosti koju izdaje Oblasna zdravstvena ustanova zaduzena za teritoriju

Cim se pronadje posao moze da se ode u boraviski centar "Kuca za Mladog radnika" i ostati u njemu najvise sest meseci, prijavom u Ured ASSB: Sluzba za osobe u nezbrinutim situacijama u ulici Claudia Augusta br.45 i podnosjenjem dozvole boravka i izjave o zasnivanju radnog odnosa.

"Case albergo" za radnike su objekti za drugu vrstu smjestaja kojim upravlja IPES ili privatna udruzenja i dobrovoljci pod ugovorom. Da bi se dospjelo u "case albergo" treba podneti zahtev u IPES sa prilozenom dozvolom boravka, izjavom o zasnivanju radnog odnosa poslodavca i potvrdom o licnom dohodku.

VAZNO: Da bi se dospelo u centar "casa albergo" nije potrebno pet godina boravka u Provinciji Bolzana.

8.5 Kupovina stana

Da bi se pristupilo provincijskim olaksicama zbog kupovine stamene prostora potrebno je ispunjavati sljedece uslove:

- imati najmanje 5 godina prebivalista ili imati radno mesto u provinciji Balzana;
- ne biti vlasnik ili nosilac prava koriscenja stanbenog prostora;
- ne biti clan porodice koja je primila javni prilozak za kupovinu ili izgradnju stana, isklucujuci slucaj kada se zasniva nova porodica;
- nemati ukupan prihod veci od granice vrednosti maksimalnog prihoda odlucenog u meri razlicite od clana 58 provincijskog zakona br. 13/'98.

Ko zeli da kupi stan moze uvijek pogledati oglase u novinama, ili obratiti se agencijama za prodaju nekretnina.

Za odobrenje ugovora o zajmu moze se obratiti bankarskim ustanovama.

U slucaju niskih prihoda moguće je dobiti ugovor o zajmu olaksanog iteresa od Provincije Bolzana, podnošenjem zahtjeva Uredu "Promozione Edilizia Abitativa": mogu dobiti zajam samo osobe koje su napunile 23 godine.

Skolsko i univerzitetsko obrazovanje

Skola omogućuje mladima da se intelektualno razvijaju i pripremaju za profesionalni život.

Obrazovanje za odrasle je namjenjeno da bi se upotpunilo znanje i strucno osposobili oni koji su vec ukljuceni u radni odnos ili, su van studijskog ciklusa. Radi se, dakle, o kursovima koji imaju precizne ciljeve prakticnog tipa, vremenski su ograniceni, i cesto predviđaju jedan teorijski dio i praktican rad u preduzecima.

9.1 Skolski upis

U Italiji, drzavi zakona (koji su u fazi promjene), obavezno je pohanđanje skole od prvog razreda osnovne skole (od 5 ili 6 godina) do 16 godina.

Sva deca iz porodica imigranata moraju da se upisu u skolu koja je po zakonu obavezna, iako su bez dozvole za boravak. Za upis je potrebno uvjerenje o vakcinisanju i ljekarsko uvjerenje. U provinciji Bolzana postoje skole sa nastavom na italijanskom jeziku, na njemackom jeziku i sa nastavom na ladinskom jeziku.

KAKO?

Skolski upis moze biti obavljen u bilo kom vremenskom periodu skolske godine.

- Maloljetni stranci koji se nalaze na teritoriji imaju pravo na obrazovanje nezavisno od regularnosti njihove dozvole za boravak.
- Maloljetni stranci se upisuju u razred koji odgovara njihovom uzrastu, osim u slucaju ako nastavnicko vjece donese odluku da se upis izvrsi u neki drugi razred (onaj koji je neposredno nizi ili visi u odnosu na onaj koji odgovara njegovom uzrastu).
- Za bolje ucenje italijanskog i/ili njemackog jezika mogu se organizovati intenzivni kursevi.
- Za postupak komuniciranja i saradnju skole sa porodicama stranaca, mogu biti upotrljeni strucno osposobljeni medjukulturni posrednici (mediatori interculturali).
- Sa udruzenjima stranaca i sa udruzenjima dobrovoljaca, skola moze organizovati plan za docek (prijem) ucenika stranca i inicijative o razmjeni izmedju razlicitih kultura.

9.2 Djecje jaslice:

U Provinciji Balzana samo Opstine Balzana i Merana omogućuju djecije jaslice. Mogu biti upisana djeca od treceg mjeseca uzrasta do navrsene trece godine. Zahtev treba predati u mjesecu aprilu ili oktobru svake godine. Zahtev se moze podneti odmah po rodjenju deteta. Pohanđanje nije obavezno ali ako su izostanci cesti porodica se poliva (upucuje)

da povuce djete. Usluga jaslica se naplacuje. Radno vreme je, u vecini slucajeva, od 7.30 do 17.00.

9.3 Djeciji vrtic (obdaniste):

Moguće je upisati djecu sa navrsene 3 godine pa sve do navrsene pete godine. Postoje opštinski djecji vrtici i privatni djecji vrtici. Za javna obdanista upis se vrši, u vecini slucajeva, pri obdanistu (onome koji je u blizini prebivalista) u mjesecima januaru i februaru. Radno vreme se razlikuje od skole do skole ali, u vecini slucajeva, je od 7.45 do prvog izlaza u 12.15, do drugog izlaska u 14.15, i do poslednjeg izlaska u 17 sati. Pohadjanje nije obavezno. Usluga vrtica se naplacuje.

Obavezna skola: zajednicke karakteristike za osnovne i srednje skole

Skola pocinje u septemru i završava se u junu (školska godina). Upis i pohadjanje su obavezni. Skola prima nove ucenike u razrede u bilo kom periodu godine. Za djecu koja su vec pohadjala skolu u inostranstvu odlucice nastavnicko vjece za koji razred je spremno da se uklopi. Upis se vrši podnoseći zahtev skoli koja se vise zeli (u vecini slucajeva onoj koja je u blizini kuće) tokom meseca januara predhodne godine prije nego sto se krene u prvi razred skole. Prelaz u visi razred zavisi od unapredjenja ucenika i od strane nastavnika koji procjenjuju napredak ucenika. Ako u vise predmeta nije pokazalo zadovoljavajuće znanje, ucenik ponavlja i sljedece godine treba ponoviti razred. Medju predmetima koji se uče je predvidjena vjeronauka, za koju se može podnijeti zahtjev da se ne pohadja. Na kraju polovine školske godine, ucenici dobijaju svjedocanstvo sa napisanim ocjenama na osnovu procjene njihovog napretka u pojedinacnim predmetima od strane svih nastavnika koje roditelj mora da potpiše i vrati skoli. Normalno deca dobijaju domace zadatke da bi potvrdili znanje steceno u ucionici. Knjige su date od skole na zajam i, na kraju školske godine, trebaju biti vracene skoli koja će pozajmiti drugim ucenicima. Dva puta godišnje roditelji se mogu sastati sa svim nastavnicima (udienze generali). Svaki nastavnik/ca jednom nedeljno je na raspolaganju u skoli da bi popricao/la sa roditeljima zbog informisanja i savjeta koji se sticu uporedjivanjem zalaganja djeteta u toku školske godine (udienza singola). Zbog pomoci i saradnje izmedju roditelja i skole, roditelji imenuju jednog predstavnika u razredu. Izostanci iz skole, zakasnenja i prevremeni izlasci moraju biti uvijek opravdani popunjavanjem odredjene knjizice koja služi za komuniciranje skole i familije. U slucaju bolesti, posle 5 dana neprekidnog izostanaka po povratku u skolu mora se odneti izuzev potpisanog opravdanja od strane roditelja i ljekarsko uverenje. Mnoge skole predvidjaju upotrebu posrednika cultura na maternjem jeziku djeteta za jedan ogranicen period da bi pomogle djeci koja sa teskocom savladjuju jezik.

Ukoliko skola predvidi, moguće je upisati djete u razred sa proizvedenom nastavom, obicno do 16 casova (puno vrijeme). Pored predvidjenih lekcija školskog kalendara, mnoge skole organizuju aktivnosti van skole ili didakticke ekskurzije, koje se u vecini slucajeva placaju.

Deca mogu koristiti školsku menzu kupovanjem odgovarajucih bonova za obroke pri

Opštini u kojoj se boravi. Postoje i specifične aktivnosti u satima van nastave preporučljive stranoj deci koje su organizovane od strane direkcija škola u saradnji sa mnogim socijalnim kooperativama ili udruženjima aktivnim na lokalnom području.

Pedagoški institut na italijanskom jeziku realizovao je priručnik za strance o uputstvima za školu, koji se može dobiti u ulici Ronco br.2, telefon 0471 - 411453.

9.4 Osnovna škola:

ZA KOGA?

Za sve dječake i djevojčice koji su napunili sestu godinu života.

KAKO?

Obično traje pet godina. Na kraju pete godine polaze se završni ispit da bi se dobilo svjedocanstvo osnovne škole, posle koga se vrši upis u srednju nizu školu.

9.5 Srednja niza škola:

ZA KOGA?

Za sve dječake i djevojčice koji su položili završni ispit petog razreda osnovne škole ili, koji su navršili jedanaestu godinu života, i imaju neko ekvivalentno svjedocanstvo postignuto u Zemlji iz koje su poreklom, i koje se priznaje pri upisu u školu. Ukoliko se ne ponavlja, uscenici završavaju srednju nizu školu sa 14 godina. Ako se ne položi na vreme završni ispit za svjedocanstvo srednje škole u određenom vremenskom periodu u trećoj godini, pohađanje škole je obavezno sve do navršetka sesnaeste godine.

KAKO?

Obično traje tri godine. Na kraju treće godine polaze se ispit da bi se dobilo svjedocanstvo o završenoj srednjoj nizu školi koje omogućuje upisivanje u srednju visu školu.

9.6 Srednja visa škola:

Upis je moguć samo onima koji su položili završni ispit srednje nize škole, znači sa 14 godina. To su škole za više obrazovanje i gimnazije (klasična gimnazija, gimnazija prirodnog smera, za jezike, umjetnička), tehničke škole, (za knjigovodje, geometre, stručnjake za industriju), stručne škole (smjer za trgovinu i turizam, smjer za industriju i zanate), učiteljska škola. Srednja visa škola traje, izuzev nekih slučajeva, pet godina i završava se uspješnom polaganju ispita, poslije koga se dobija državna diploma, koja omogućuje upis na univerzitet ili na kurseve za specijalizaciju "post-diploma".

9.7 Univerzitet:

Otvoren je u Balzanu od 1997, ima internacionalno obilježje i organizuje kurseve da bi se stekla univerzitetska diploma iz ekonomije i za menadžment, za menadžment turizma, za tehniku i poljoprivrednu ekonomiju, za inženjerstvo logistike i proizvodnju, kao i kurseve za sticanje univerzitetske diplome Fakulteta obrazovnih nauka i Fakulteta

prirodnih nauka i informatike tehnologije.

Privatna skola:

Trenutno u provinciji Balzana postoji mnogo djecjih obdanista i jaslica kojima upravljaju privatnici, kao i privatne osnovne srednje nize i vise skole. Neke od privatnih skola organizuju dopunske kurseve, sve dok se ne stekne diploma po zavrшеноj maturi.

Obrazovanje za odrasle

Postoje vecernji kursevi za odrasle koji ne poseduju ni jednu diplomu obaveznog skolanja, takozvani "150 sati". Zbog pracenja nastave, casovi se odvijaju u satima koji su van radnog vermena. Trajanje odgovara istom periodu kao i od skolske godine. Blize informacije se mogu dobiti u srednjoj skoli "Leonardo da Vinci".

U Bolzanu i glavnim centrima Provincije organizuju se za strnce kursevi jezika. Za kurseve na italijanskom jeziku, u Bolzanu, moze se obratiti srednjoj skoli "Dante Alighieri" ili privatnim ustanovama za obrazovanje koje su specijalizovane za jezike. U Bolzanu, u Ulici Piave 3, Sluzba Socijalne Novcane Evropske Pomoci FSE informise o svim kursevima o obrazovanju i profesionalnom usavrsavanju koji su organizovani u provinciji od doprinosa Evropske Unije.

9.9 Priznavanje stepena obrazovanja stecenih u inostranstvu

Kompetencija za priznavanje stepena obrazovanja stecenog u inostranim Zemljama, zbog upisa na univerzitet, je data univerzitetima i institutima za univerzitetsko obrazovanje koji odlucuju po sopstvenoj autonomiji i u saglasnosti sa odgovarajucim propisima, osim u slucaju bilateralnog dogovora ili internacionalnih ugovora.

9.10 Priznavanje zvanja stecenog za obavljanje profesionalnih delatnosti

Strani drzavljanima sa regularnim boravkom u Italiji, sa vec stecenim obrazovanjem za obavljanje profesionalne djelatnosti u Zemlji koja nije clanica Evropske Unije, koji namjeravaju da se upisu u redni spisak, zavod za obrazovanje i specijalne institute pri strucnim administracijama, mogu traziti priznavanje da bi obavljali poslove odgovarajuce profesije u Italiji. Zahtjev za priznavanje treba da bude predat nadleznom Ministarstvu i mora oznacavati jednu ili vise profesija za koje je tramedno priznavanje.

U roku 30 dana po primanju zahteva, Ministarstvo utvrdjuje da li je podneta dokumentacija potpuna, obavestavajući zainteresovanog o eventualnom potrebnom kompletiranju.

9.11 Vazne odredbe za zdravstvene struke

Upis stranog drzavljanina u odgovarajuci registar profesije i specijalni spisak, za zdravstvene struke van redosljeda ili profesionalnog obrazovnog zavoda, podleze zakonskim uslovima za utvrdjivanje poznavanja jezika i specijalnih odredbi koje regulisu profesio-

nalnu praksu u Italiji, sa mjerama određenim od strane Ministarstva za zdravstvo, koji je nadležan i za priznavanje akademijskih zvanja, studia i stručnih obrazovanja, koji dopunjuju zvanja neke od profesija ili zdravstvene struke, steceni u jednoj Zemlji koja ne pripada evropskoj Uniji. Potvrda o ekvivalentnosti akademskih akademskih zvanja zdravstvenih disciplina stecenih u inostranstvu i odobrenje odgovarajucih diploma, univerzitetskih ili stručnih, sa potpunim ili djelimicnim polaganjem vaznih ispita, utvrđuje se, predhodnim ustanovljivanjem broja predvidjenog za svaku kategoriju, po godisnjem dekretu Predsjednika Vlade.

10.

Strucno obrazovanje

Strucno obrazovanje u provinciji Bolzana se zauzima o ostvarenju strucnog obrazovanja mladih i o usavršavanju profesionalnog uspona radnika. Autonomna Provincija Balzana raspolaže strucnim skolama za obrazovanje na italijanskom i njemackom jeziku. U obe skole za strucno obrazovanje Balzana su na raspolaganju sluzbe za profesionalnu orijentaciju, koje daju informacije o odgovarajucim strucnim obrazovanjima i ukljucivanju na posao.

KAKO?

Pomocu bliske saradnje sa preduzecima na teritoriji, strucno obrazovanje pruza mogucnost da se razviju potrebe sposobnosti za pozitivno ukljucenje u poslovni svijet omogucujuci bolji socijalni i profesionalni uspon osobe.

Tri osnovne tipologije profesionalnog obrazovanja su:

- obrazovanje u punom vremenu
- pripravnistvo
- nastavak obrazovanja

GDJE?

Obrazovne intervencije su organizovane i od strane italijanskog strucnog obrazovanja i od strane njemackog i ladinskog strucnog obrazovanja.

10.1 Tipologije obrazovanja

Obrazovanje u punom vremenu

ZA KOGA?

Kursevi u punom vremenu su posveceni onima koji su završili srednju visu skolu ili koji vec imaju neku profesionalnu kvalifikaciju ili koji imaju drzavnu diplomu.

KAKO?

Kursevi su planirani i predloženi imajuci u vidu potrebe radnog trzista da bi se na kraju olaksalo profesionalno ukljucenje u sledece osnovne odsjeke: poljoprivredni, ugostiteljski, sluzbeni i trgovacki, indusrijski i zanatlijski, za socijalno obrazovanje.

GDJE?

Obrazovne intervencije su organizovane i od strane italijanskog strucnog obrazovanja, i od njemackog i ladinskog strucnog obrazovanja.

Pripravnistvo

Neki ugovori o zaposljavanju dozvoljavaju preduzecu da primi mladog sa obavezom da

se zalaze da prati, u jedanom djelu radnog vermena, obrazovne aktivnosti koje se odvijaju pri profesionalnoj Skoli provincije.

ZA KOGA?

Pripravnstvo, po propisu traje od 3 do 5 godina, omogucava sticanje strucne spreme potrebne za obavljanje nekog zanimanja. Kurseve mogu poadjati mladi koji su završili obaveznu skolu i nemaju vise od 25 godina zivota; u izuzetnim slucajevima doba starosti moze biti maksimalna do 29 godina.

KADA?

To je specijalna vrsta ugovora o radu kojim je predvidjena saradnja izmedju preduzeca i profesionalne skole zbog obrazovanja pripravnika koga ocekuje isolata za svoj obavljeni rad.

GDJE?

Obrazovni interventi su organizovani od Italijanskog Profesionalnog Obrazovanja, od Profesionalnog Obrazovanja Njemackog i Ladinskog i Pripravnicke Sluzbe.

Nastavak obrazovanja

ZA KOGA?

Nastavak obrazovanja je predvidjen odraslim osobama, koji su u radnom odnosu ili u potraznji za poslom.

KAKO?

Nastavak obrazovanja predvidja sljedece aktivnosti:

- upucene su radniku koji zeli da uskladi ili napreduje svoj profesionalni nivo;
- obrazovna unapredjenja od strane preduzeca, u vezi sa tehnoloskim organizacionim inovacijama.

GDE?

Obrazovni interventi su organizovani od Sluzbe nastavka obrazovanja na poslu i od Italijanskog Profesionalnog Obrazovanja, kao i od Njemackog i Ladinskog Profesionalnog Obrazovanja.

10.2 Sluzba za obrazovnu i profesionalnu konsultaciju

ZA KOGA?

Sluzba za obrazovnu i profesionalnu konsultaciju pruza i omladini i odraslima uputstva i korisne savjete u odabiranju odgovarajućeg kursa za obrazovanje. I oni koji nailaze na razlicite prepreke u trazenju posla ili su u potraznji za boljim poslom mogu imati od operatora ove sluzbe specificne informacije o prikladnijim mogucnostima obrazovanja. Usluga je besplatna.

KAKO?

Konsultacija se vrši kolokvijumima za orjentaciju sa predvidjenim ciljem da se iznesu sopstvene alternative, sposobnosti i profesionalni položaj.

GDJE?

Konsultacije su organizovane i od Italijanskog Profesionalnog Obrazovanja, i od Njemackog i Ladinskog Profesionalnog Obrazovanja.

Zastita po zakonu

11.1 Pravo na odbranu

ZA KOGA?

Za sve strane drzavljanke garantovana su podjednaka zakonska prava na odbranu kao i italijanskim drzavljanima.

KAKO?

Strani drzavljanici koji su pod istragom ili optuzeni, koji nisu u materijalnoj situaciji da plate advokata, ni u Italiji ni u inostranstvu, imaju pravo na besplatnu odbranu, tj. mogu odabrati svog branioca koji ce biti placen od strane Drzave.

Besplatna odbrana moze se traziti:

- za krivicni postupak;
- u periodu dok se vodi postupak;
- u krivicnom postupku optuzbe maloljetnika;
- u postupku pred Istraznim Sudom.

GDJE?

Zahtev za postizanje besplatnog branioca moze biti napisan i poslat (preporucenim pismom) kancelarijskom uredu sudije koji prati sudski postupak.

11.2 Gradjanski branilac

ZA KOGA?

Gradjanski branilac je na raspolaganju svih gradjana da bi ih zastupao besplatno u odnosima sa javnom administracijom.

KAKO?

Gradjanski branilac ima ulogu garanta sa zadatkom da ukazuje, cak i po sopstvenoj inicijativi, zloupotrebu, disfunkciju, nedovoljnosti i zakasnjena administrativna u odnosu na gradjane.

11.3 Propisi u prilog maloljetnika

Maloljetno djete stranaca sa kojima zivi zajedno i regularno boravi upisano je u dozvolu boravka ili boravisnu kartu od jednog ili oba roditelja sve do napunjene cetnaeste godine i prati pravne uslove roditelja sa kojima zivi, ili onog koji je u povoljnijoj situaciji. Sve do cetnaeste godine zivota, maloljetnik koji je dat na staranje (po zakonu clana 4 od 4.05.1983, br. 184), upisan je u dozvolu boravka ili boravisnu kartu stranca kome je

dat na staranje i prati prave uslove staratelja, ukoliko su povoljniji. Privremena odsutnost iz Italije ne spreca povratak zajednickom zivotu i obnovu upisa.

Po navrsenoj cetnaestoj godini zivota, maloljetniku upisanom u dozvoli za boravak ili boravisnoj karti roditelja, izdaje se dozvola boravka zbog porodicnih razloga, koja vazi do punoletstva, ili boravisna karta. Sud za maloletnike, zbog teskih razloga u vezi psihofizickog razvoja, imajući u vidu godiste i zdravstvene uslove maloljetnika koji se nalazi na italijanskoj teritoriji, moze dozvoliti ulaz ili zadrzavanje jednog rodjaka, za odredjeni vremenski period, iako se na taj nacin odstupa od zakona o imigraciji. Dozvola se oduzima kada prestaju teski razlozi koji su odobrali njeno izdavanje, ili kada nije moguće uskladiti aktivnosti rodjaka sa maloljetnikovim potrebama ili sa proizvodnjom boravka u Italiji. Odluke se saopstavaju diplomatskom ili konzularnom italijanskom predstavstvu i Questoru zbog izvrsavanja odgovarajuće dužnosti.

Proterivanje maloletnika

Ukoliko treba da se danese odredba o protjerivanju maloljetnog stranca, odluka je usvojena, na zahtjev Questora, od Suda za maloljetnike.

11.4 Mjere protiv rasne diskriminacije

Jedinstveni tekst zakona (Testo unico) o imigraciji predvidja vazne mere protiv rasnih diskriminativnih postupaka i netrpeljivosti prema strancima.

ZA KOGA?

To su neposredne mjere za kaznjavanje onih koji izvrse diskriminaciju na bazi "rase i boje kože", "nacionalnog, verskog i etnickog" porijekla i koji stavljaju u opasnost priznavanje i ostvarenje ljudskih prava u svakoj oblasti javnog zivota.

PROTIV KOGA?

Te mjere su usmjerene protiv:

- javnih cinovnika ili osoba zaduzenih u javnoj sluzbi koje prilikom izvodjenja svoje dužnosti ucine ili izostave radnje u odnosu na stranog drzavljanina koje ga nepravedno diskriminisu, samo radi toga sto je stranac;
- svakog ko nalaze nepovoljne uslove ili odbija pristup strancu javnim sluzbama;
- svakog ko nezakonito nalaze nepovoljne uslove ili odbija pristup zaposljavanju, stanskom smjestaju, skolovanju, obrazovanju i socijalnoj sluzbi strancu koji propino boravi u Italiji, i to samo zbog toga sto je stranac;
- svakog ko spreca, akcijom ili izostavkom, obavljanje radne delatnosti stranca;
- svakog ko cini diskriminaciju na radnom mestu u odnosu na stranca;
- svakog ko pokazuje ksenofobno i rasisticko ponasanje.

KAKO I GDE?

Napisana prijava se predaje pri kancelarijskom uredu Sudije vrhovnog Suda mjesta boravista onog koji vrsi prijavu.

Kultura; medjukulturno vaspitanje

12.1 Centri za razvoj kulture i 12.2 Kulturolosko vaspitanje

ZA KOGA?

Strani drzavljeni koji se nalaze na teritoriji Autonomne Provincije Balzana mogu koristiti usluge koji pružaju centri za razvoj kulture i napredovanja u jezicima.

KAKO?

Pretpostavljene ustanove intervenisu na nivou za mlade, vanskolskih aktivnosti, u vas-pitno permanentnoj oblasti i na naucnoj osnovi.

GDE?

Unapredjenje za ucenje jezika je zadatak Ureda Bilinguizma i stranih jezika, za odsjek itlijanske Kulture, i Ured Edukativno Permanentan za njemacki odsek.

Ustanove i organizacije u okviru "Edukativno permanentnom" organizuju kurseve, koji se naplacaju, u okviru kulture, licnog obrazovanja, za informatiku, jezike i mnoge druge.

12.3 Saradnja za razvoj

ZA KOGA?

I Autonomna Provincia Balzana kao i Opstina Balzana daju na raspolaganje pojedinci-ma ili Udruzenjima, po pravilu sa sjedistem u Bolzanu, finansijska i humana sredstva za doprinos unapredjenja aktivnosti i kulture za mir i solidarnost zemljama koje su u razvoju.

KAKO?

Zainteresovani treba da podnesu zahtjev na odstampanom obrascu sa finansijskim pre-ventivnim projektom ustanovi kojoj zele da podnesu zahtjev.

GDJE?

Kompetentan ured za koordinaciju tih sredstava je Provincijski Ured Poslovnog kabineta-Sluzba kooperacije za razvoj Autonomne Provincije Balzana, za Opstinu Balzana Ured za Drustveno Planiranje.